

Вноситься

Кабінетом Міністрів України

В.Б. ГРОЙСМАН

“ ”

2018 р.

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про внесення змін до деяких законодавчих актів
щодо забезпечення гармонізації кримінального
законодавства з положеннями міжнародного права

Верховна Рада України п о с т а н о в л я є:

I. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

1. У Кримінальному кодексі України (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 25 — 26, ст. 131 із наступними змінами):

1) доповнити статтею 8¹ такого змісту:

“Стаття 8¹. Чинність закону про кримінальну відповідальність щодо злочинів незалежно від місця їх вчинення

Громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які вчинили агресію (стаття 437), злочини проти людяності (стаття 437¹), воєнні злочини (статті 438 — 438⁶) або геноцид (стаття 442), підлягають кримінальній відповідальності на підставі цього Кодексу незалежно від місця вчинення злочину.”;

2) статтю 44 доповнити частиною третьою такого змісту:

“3. Звільнення від кримінальної відповідальності не може бути застосоване до осіб, які вчинили катування (частина четверта статті 127), агресію (стаття 437), злочини проти людяності (стаття 437¹), воєнні злочини (статті 438 — 438⁶), геноцид (стаття 442).”;

3) у статті 49:

частину другу доповнити новим абзацом такого змісту:

«Щодо тяжких та особливо тяжких злочинів, вчинених на тимчасово окупованій території України, перебіг давності зупиняється з моменту вчинення таких злочинів. У цих випадках перебіг давності відновлюється з дня з'явлення особи із зізнанням, її затримання або з часу офіційної деокупації відповідної території (втрати чинності законодавства України про відповідну тимчасово окуповану територію України).»

частину п'яту викласти у такій редакції:

“5. Давність не застосовується у разі вчинення злочинів проти основ національної безпеки України, передбачених у статтях 109 — 114¹, катування (частина четверта статті 127) або злочинів проти основ міжнародного права, передбачених статтями 437 — 438⁶, 442 цього Кодексу.”;

4) частину четверту статті 68 викласти у такій редакції:

“4. Довічне позбавлення волі за готування до злочину та за замах на злочин не застосовується. У такому разі покарання призначається виходячи з максимального строку найбільш суворого виду покарання, альтернативного довічному позбавленню волі, передбаченого санкцією статті (частини статті) Особливої частини цього Кодексу. Правила, передбачені цією частиною статті, не застосовуються до осіб, які вчинили злочини проти основ національної безпеки України, передбачені статтями 109 — 114¹, злочини проти основ міжнародного права, передбачені статтями 437, 437¹, 438, 438³, 438⁴, 438⁵, а також злочини, передбачені статтями 449, 451 цього Кодексу.”;

5) частину першу статті 75 після слів “за корупційний злочин” доповнити словами і цифрами “, катування (частина четверта статті 127), агресію (стаття 437), злочини проти людяності (стаття 437¹), воєнні злочини (статті 438 — 438⁶), геноцид (стаття 442)”;

6) частину шосту статті 80 викласти в такій редакції:

“6. Давність не застосовується у разі вчинення злочинів проти основ національної безпеки України або злочинів проти основ міжнародного права, передбачених частиною четвертою статті 127, статтями 437 — 438⁶, 442 цього Кодексу.”;

7) у частині першій статті 96³:

пункт 1 після слів “будь-якого із злочинів, передбачених у” доповнити словами та цифрами “частині четвертій статті 127,”;

пункт 4 викласти у такій редакції:

“4) вчинення її уповноваженою особою від імені та в інтересах юридичної особи будь-якого із злочинів, передбачених статтями 109, 110, 113, статтями 146, 147, частинами другою — четвертою статті 159¹, статтями 160, 260, 262, 437 — 438⁶, 442, 448, 452, 455 цього Кодексу.”;

8) у статті 126:

у назві статті слова “і мордування” виключити;

у частині другій слова “що мають характер мордування,” виключити;

9) статтю 127 викласти у такій редакції:

“Стаття 127. Катування

1. Катування, тобто жорстоке, нелюдське чи таке, що принижує гідність, поводження з іншою людиною, яке полягає в умисному заподіянні їй шляхом дії або бездіяльності сильного фізичного чи морального страждання або болю, —

карається позбавленням волі на строк від двох до п’яти років.

2. Те саме діяння, вчинене з метою примусити потерпілого чи іншу особу вчинити дії, що суперечать їх волі, у тому числі отримати від нього або іншої особи відомості чи визнання, або з метою покарати його чи іншу особу за дії, скоєні ним або іншою особою чи у скоєнні яких він або інша особа підозрюється, або з метою залякування чи дискримінації його або інших осіб —

карається позбавленням волі на строк від трьох до шести років.

3. Діяння, передбачене частинами першою або другою цієї статті, вчинене повторно або за попередньою змовою групою осіб, або з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості —

карається позбавленням волі на строк від п’яти до десяти років.

4. Діяння, передбачене частиною другою цієї статті, вчинене представником влади, особою, що перебуває на державній службі в Україні, посадовою особою іноземної держави або особою, яка незаконно здійснює владні чи управлінські функції на тимчасово окупованій території України, з використанням влади чи службового становища, або вчинене іншою особою, яка діє з підбурювання, з відома чи за мовчазної згоди однієї із зазначених вище осіб, —

карається позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років.”;

10) доповнити статтею 236¹ такого змісту:

“Стаття 236¹. Екоцид

Масове знищення рослинного або тваринного світу, отруєння атмосфери або водних ресурсів, а також вчинення інших дій, що можуть спричинити екологічну катастрофу, —

караються позбавленням волі на строк від восьми до п’ятнадцяти років.”;

11) доповнити статтею 295¹ такого змісту:

“Стаття 295¹. Виготовлення, поширення комуністичної, нацистської символіки та пропаганда комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів

1. Виготовлення, поширення, а також публічне використання символіки комуністичного, націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів, у тому числі у вигляді сувенірної продукції, публічне виконання гімнів СРСР, УРСР (УСРР), інших союзних та автономних радянських республік або

їх фрагментів на всій території України, крім випадків, передбачених частинами другою і третьою статті 4 Закону України “Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їх символіки”, —

карається обмеженням волі на строк до п’яти років або позбавленням волі на той самий строк, з конфіскацією майна або без такої.

2. Ті самі дії, вчинені особою, яка є представником влади, або вчинені повторно, або організованою групою, або з використанням засобів масової інформації, —

караються позбавленням волі на строк від п’яти до десяти років з конфіскацією майна або без такої.”;

12) статті 432 — 434 виключити;

13) назву розділу XX викласти в такій редакції:

“ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ОСНОВ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА”;

14) статті 436 та 436¹ виключити;

15) доповнити статтею 436² такого змісту:

“Стаття 436². Особливості кримінальної відповідальності за злочини проти основ міжнародного права

1. Статті цього розділу повинні застосовуватися судом з огляду на положення міжнародних договорів, згоду на обов’язковість яких надано Верховною Радою України, і звичаєвого міжнародного права, що були чинними на час вчинення відповідного діяння, та з урахуванням практики застосування цих положень міжнародними кримінальними судами (трибуналами).

2. Положення цього розділу для питань кваліфікації злочинів мають пріоритет перед положеннями інших розділів Особливої частини Кодексу. Якщо особа з тих чи інших причин не підлягає кримінальній відповідальності відповідно до положень цього розділу, це не перешкоджає притягненню до кримінальної відповідальності такої особи на підставі інших положень цього Кодексу за наявності достатніх для того підстав.

3. Частина друга цієї статті не перешкоджає одночасному застосуванню положень цього розділу та положень іншого розділу Особливої частини Кодексу, якщо вчинене особою діяння являло собою два або більше злочинів, передбачених статтями цього та іншого розділів Особливої частини Кодексу.

4. Виконавцями (співвиконавцями) злочинів, передбачених статтями цього розділу, визнаються особи, які вчинили такі злочини безпосередньо або шляхом використання інших осіб, незалежно від того, чи підлягають останні кримінальній відповідальності за вчинене.

5. Військові командири або інші особи, що фактично діють як військові командири, та інші начальники несуть кримінальну відповідальність за

злочини, передбачені статтями цього розділу, також у випадках, передбачених цією частиною статті.

Військовий командир або інша особа, що фактично діє як військовий командир, підлягає кримінальній відповідальності за злочини, передбачені статтями цього розділу, якщо вони вчинені силами (особами), які перебувають під їх фактичним командуванням і контролем або залежно від обставин під їх фактичною владою і контролем, внаслідок нездійснення зазначеними особами належного контролю над такими силами (особами) якщо при цьому:

1) військовий командир або інша особа, яка фактично діє як військовий командир, знали або за обставин, які склалися, повинні були знати, що контролювані ними сили (особи) вчиняли або мали намір вчинити злочин, передбачений однією із статей цього розділу;

2) військовий командир або інша особа, яка фактично діє як військовий командир, не вжили всіх необхідних та розумних заходів у рамках своїх повноважень для запобігання чи припинення вчинення такого злочину або для передачі відповідного питання на розгляд органів, уповноважених здійснювати розслідування або кримінальне переслідування.

Начальник, правовий статус якого не передбачений абзацом другим частини п'ятої цієї статті, підлягає кримінальній відповідальності за злочини, передбачені статтями цього розділу, якщо вони вчинені підлеглими, які перебувають під його фактичною владою і контролем, внаслідок нездійснення ним належного контролю над такими підлеглими, якщо:

а) начальник знав або свідомо проігнорував інформацію про те, що підлеглі вчиняли або мали намір вчинити злочин;

б) злочин стосувався діяльності, що підпадає під фактичну відповідальність і контроль начальника; та

в) начальник не вжив усіх необхідних і розумних заходів у рамках його повноважень для запобігання чи припинення вчинення такого злочину або для передачі відповідного питання на розгляд органів, уповноважених здійснювати розслідування або кримінальне переслідування.

Військові командири або інші особи, що фактично діють як військові командири, та інші начальники підлягають кримінальній відповідальності за цією частиною статті та тією статтею (частиною статті) Особливої частини цього Кодексу, яка передбачає злочин, вчинений їх підлеглими. При призначенні покарання військовим командирам або іншим особам, що фактично діють як військові командири, та іншим начальникам суд, керуючись положеннями статей 65-67 цього Кодексу, враховує характер порушення ними своїх обов'язків та їх ставлення до вчиненого підлеглими злочину.”;

16) статтю 437 викласти у такій редакції:

“Стаття 437. Агресія

1. Планування, підготовка, ініціювання або здійснення особою, яка здатна фактично здійснювати контроль або керівництво щодо політичних чи військових дій держави, акту агресії, що через його характер, серйозність і масштаб є грубим порушенням Статуту Організації Об'єднаних Націй, —

карається позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі.

Примітка. Під актом агресії у цій статті та статті 448 цього Кодексу розуміється застосування державою збройних сил проти суверенітету, територіальної недоторканності або політичної незалежності іншої держави або яким-небудь іншим чином, несумісним із Статутом Організації Об'єднаних Націй, зокрема будь-яка з наступних дій незалежно від оголошення війни відповідно до резолюції 3314 (XXIX) Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 14 грудня 1974 року визнається актом агресії:

1) вторгнення або напад збройних сил держави на територію іншої держави або будь-яка військова окупація, що є результатом такого вторгнення або нападу, або будь-яка анексія із застосуванням сили території іншої держави або її частини;

2) бомбардування збройними силами держави території іншої держави або застосування будь-якої зброї державою проти території іншої держави;

3) блокада портів або берегів держави збройними силами іншої держави;

4) напад збройних сил держави на сухопутні, морські або повітряні сили або морські і повітряні флоти іншої держави;

5) застосування збройних сил однієї держави, що перебувають на території іншої держави за згодою з приймаючою державою, з порушенням умов, передбачених договором, або будь-яке продовження їх перебування на такій території після припинення договору;

6) дія держави, яка дозволяє, щоб її територія, яку вона надала в розпорядження іншій державі, використовувалася такою іншою державою для здійснення акту агресії проти третьої держави;

7) відправлення державою або від імені держави збройних груп, іррегулярних сил або найманців, що здійснюють акти застосування збройної сили проти іншої держави, які мають настільки серйозний характер, що робить їх рівнозначними актам, які зазначені вище, або значна участь держави у цьому.”;

17) доповнити статтею 437¹ такого змісту:

“Стаття 437¹. Злочини проти людяності

1. Вчинення одного чи декількох із передбачених у цій частині статті діянь з усвідомленням, що таке діяння чи такі діяння є частиною широкомасштабного або систематичного нападу на цивільних осіб:

1) оборнення у рабство або торгівлі людьми;

2) незаконної депортації або насильницького переміщення населення;

3) будь-якого здійснюваного в жорсткій формі позбавлення фізичної свободи на порушення основоположних норм міжнародного права;

4) катування;

5) зґвалтування, оборнення в сексуальне рабство, примушування до заняття проституцією, примусової вагітності, примусової стерилізації або будь-яких інших подібних за тяжкістю форм сексуального насильства;

6) переслідування будь-якої ідентифікованої групи або спільноти з політичних, расових, національних, етнічних, культурних, релігійних, гендерних чи інших мотивів, які загально визнані неприпустимими відповідно до міжнародного права;

7) насильницького зникнення людей;

8) апартеїду;

9) інших умисних нелюдських діянь подібного характеру, які супроводжуються заподіянням сильних страждань або серйозних тілесних ушкоджень чи серйозної шкоди психічному або фізичному здоров'ю, —

карається позбавленням волі на строк від семи до п'ятнадцяти років.

2. Вчинення одного чи декількох із передбачених нижче у цій частині статті діянь у рамках широкомасштабного або систематичного нападу на будь-яких цивільних осіб з усвідомленням, що відповідне діяння чи відповідні діяння є частиною такого нападу:

1) вбивства;

2) винищення, —

карається позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі.

Примітка.

1. Під нападом на будь-яких цивільних осіб у цій статті розуміється лінія поведінки, яка включає багаторазове вчинення діянь, зазначених у частинах першій або другій цієї статті, на виконання або на підтримку політики держави чи організації, спрямованої на вчинення такого нападу.

2. У цій статті та статті 438 цього Кодексу під примусовою вагітністю розуміється незаконне позбавлення волі будь-якої жінки, яка стала вагітною в примусовому порядку, з метою зміни етнічного складу якого-небудь населення або здійснення інших серйозних порушень міжнародного права.

3. У цій статті під катуванням розуміється умисне заподіяння сильного фізичного чи морального страждання або болю особі, яка перебуває під вартою або під контролем винного.

4. У цій статті та статті 438 цього Кодексу під зґвалтуванням розуміються статеві зносини або задоволення статевої пристрасті неприродним способом, із застосуванням фізичного насильства, погрози його застосування або примусу, що забезпечувався страхом перед можливими насильством, примушуванням до певних дій, психологічним тиском чи зловживанням владою щодо потерпілого та/або іншої особи, або вчинені з використанням обстановки, в якій особа нездатна висловити свою справжню волю, чи щодо особи, яка не усвідомлювала значення діянь, що вчинялися щодо неї.

5. У цій статті під винищенням слід розуміти позбавлення життя однієї людини чи кількох людей, вчинене з метою знищення частини населення, у тому числі шляхом позбавлення доступу до продуктів харчування та лікарських засобів.

6. У цій статті та статті 438 цього Кодексу під незаконною депортацією та насильницьким переміщенням населення розуміється переміщення осіб проти їх волі та за відсутності підстав, передбачених міжнародним правом з місцевості, на території якої вони законно перебувають, відповідно на територію іншої держави чи в іншу місцевість у межах тієї самої держави.

7. У цій статті та статті 438 цього Кодексу під сексуальним рабством розуміється здійснення щодо іншої особи всіх або одного із повноважень, притаманних праву власності, поєднане із втягненням такої особи в один чи декілька актів сексуального характеру.”;

18) статтю 438 викласти у такій редакції:

“Стаття 438. Воєнні злочини проти осіб

1. Вчинення у зв’язку з міжнародним збройним конфліктом:

1) примушування однієї або декількох осіб, зазначених у підпункті 1 пункту 1 примітки до цієї статті, до служби в збройних силах протилежної сторони конфлікту;

2) примушування громадян протилежної сторони конфлікту до участі у військових діях проти їх власної країни, навіть якщо вони перебували на службі у збройних силах такої протилежної сторони до початку збройного конфлікту;

3) незаконне позбавлення волі або необґрунтована затримка репатріації однієї або декількох осіб, передбачених підпунктом 1 пункту 1 примітки до цієї статті;

4) переміщення частини цивільного населення держави-окупанта на окуповану територію, вчинене особою, що наділена владними чи управлінськими функціями від імені такої держави, —

карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

2. Створення у зв'язку з міжнародним збройним конфліктом чи збройним конфліктом неміжнародного характеру небезпеки для життя особи, що перебуває під захистом згідно з міжнародним гуманітарним правом, або серйозної небезпеки для здоров'я такої особи шляхом:

1) проведення будь-якого роду дослідів за відсутності добровільної явної попередньої згоди потерпілого, або не виправданих медичною необхідністю чи інтересами потерпілого;

2) вилучення анатомічних матеріалів для трансплантації, за винятком випадків взяття крові або шкіри для використання в терапевтичних цілях згідно із загальноприйнятими медичними нормами та за наявності добровільної явної попередньої згоди особи;

3) застосування невизнаних з медичної точки зору методів лікування, необхідність в яких не спричинена станом здоров'я відповідної особи, та за відсутності добровільної явної попередньої згоди потерпілого —

карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

3. Заподіяння у зв'язку з міжнародним збройним конфліктом чи збройним конфліктом неміжнародного характеру поранення особи, зазначеній у підпункті 3 пункту 1 примітки до цієї статті, —

карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

4. Вчинення у зв'язку з міжнародним збройним конфліктом чи збройним конфліктом неміжнародного характеру щодо однієї або декількох осіб, що перебувають під захистом згідно з міжнародним гуманітарним правом:

1) умисного заподіяння серйозної шкоди їх здоров'ю, каліцтва або сильних страждань;

2) катування або нелюдського поводження;

3) діяння, що посягає на людську гідність, зокрема образливого чи принижуючого поводження;

4) зґвалтування, оборнення в сексуальне рабство, примушування до проституції, примусової вагітності, примусової стерилізації або будь-яких інших видів сексуального насильства, що є іншим серйозним порушенням міжнародного гуманітарного права;

5) захоплення або тримання особи як заручника;

6) незаконної депортації або насильницького переміщення осіб;

7) набору або вербування осіб віком до вісімнадцяти років до складу збройних сил чи груп або їх використання для участі в бойових діях, —

карається позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років.

5. Вчинення у зв'язку з міжнародним збройним конфліктом чи збройним конфліктом неміжнародного характеру вбивства однієї або декількох осіб, що перебувають під захистом згідно з міжнародним гуманітарним правом, —

карається позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі.

Примітка. 1. У статтях 438 — 438⁴ цього Кодексу під особами, що перебувають під захистом згідно з міжнародним гуманітарним правом, розуміються:

1) у контексті міжнародного збройного конфлікту — будь-яка особа, що перебуває під захистом відповідно до Женевських конвенцій про захист жертв війни від 12 серпня 1949 року і Додаткового протоколу I, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів, від 8 червня 1977 року, зокрема хворі, поранені, особи, які потерпіли корабельну аварію, військовополонені та цивільні особи;

2) у контексті збройного конфлікту неміжнародного характеру — будь-яка особа, що перебуває під захистом відповідно до статті 3, спільної для Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, і Додаткового протоколу II, що стосуються захисту жертв неміжнародних збройних конфліктів, від 8 червня 1977 року, зокрема хворі, поранені, особи, які потерпіли корабельну аварію, особи, які не беруть безпосередню участь у воєнних діях та перебувають під владою сторони конфлікту, у тому числі особи, що раніше брали участь у бойових діях на боці протилежної сторони конфлікту;

3) у контексті міжнародного збройного конфлікту чи збройного конфлікту неміжнародного характеру — представники збройних сил або особи, що беруть безпосередню участь у бойових діях, які склали зброю або з іншої причини не мають більше засобів захисту (*hors de combat*) і не перебувають під владою протилежної сторони конфлікту.

2. Положення статей 438 — 438⁶ цього Кодексу щодо воєнних злочинів, вчинених у зв'язку із збройним конфліктом неміжнародного характеру, не поширюються на такі порушення внутрішнього правопорядку, як заворушення, спорадичні акти насильства або інші подібні акти.

3. У цій статті під катуванням розуміється умисне заподіяння іншій особі сильного фізичного чи морального страждання або болю з метою одержання

інформації чи зізнання, покарання, залякування, примушування або ж з мотивів дискримінації за будь-якою підставою.”;

19) доповнити статтями 438¹ — 438⁶ такого змісту:

“Стаття 438¹. Воєнні злочини проти правосуддя

1. Умисне позбавлення особи, що перебуває під захистом згідно з міжнародним гуманітарним правом, права на справедливе та належне судочинство відповідно до положень міжнародного права, якщо таке діяння було вчинене у зв’язку з міжнародним збройним конфліктом, —

карається позбавленням волі на строк від п’яти до семи років.

2. Винесення вироку або приведення його до виконання без проведення судового розгляду судом, що створений в установленому порядку та забезпечує додержання всіх судових гарантій, визнаних обов’язковими відповідно до міжнародного права, якщо такі дії були вчинені щодо осіб, що перебувають під захистом згідно з міжнародним гуманітарним правом, у зв’язку із збройним конфліктом неміжнародного характеру, —

караються позбавленням волі на строк від двох до п’яти років.

3. Оголошення скасованими, припиненими або неприпустимими в суді гарантованих міжнародним правом прав та позовів однієї чи кількох осіб, що перебувають під захистом згідно з міжнародним гуманітарним правом, якщо таке діяння було вчинене у зв’язку з міжнародним збройним конфліктом, чи збройним конфліктом неміжнародного характеру, —

карається позбавленням волі на строк від двох до п’яти років.

4. Діяння, передбачене частинами першою чи другою цієї статті, якщо внаслідок його вчинення потерпілого було засуджено до позбавлення волі, —

карається позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років.

Стаття 438². Воєнні злочини проти власності

1. Вчинення у зв’язку з міжнародним збройним конфліктом чи збройним конфліктом неміжнародного характеру всупереч нормам міжнародного гуманітарного права та за відсутності нагальної військової необхідності:

1) захоплення чужого майна;

2) знищення чужого майна, —

карається позбавленням волі на строк від трьох до десяти років.

2. Те саме діяння, вчинене щодо житлових будівель чи споруд, або щодо природних ресурсів, —

карається позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років з конфіскацією майна.

3. Діяння, передбачене частинами першою чи другою цієї статті, поєднане із застосуванням фізичного насильства чи погрозою його застосування, або якщо воно мало широкомасштабний характер, —

карається позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна.

Примітка. 1. У цій статті під захопленням слід розуміти встановлення контролю над майном проти волі власника, внаслідок чого він позбавляється можливості або обмежується у можливості реалізації прав стосовно майна.

2. У цій статті під чужим майном слід розуміти:

1) у контексті міжнародного збройного конфлікту — майно, що не перебуває у власності особи, яка його захоплює чи знищує, та водночас перебуває в публічній власності протилежної сторони конфлікту, або в приватній власності громадян протилежної сторони конфлікту чи у приватній власності підконтрольних їм юридичних осіб, або у приватній власності представників збройних сил протилежної сторони, які не є громадянами останньої;

2) у контексті збройного конфлікту неміжнародного характеру — майно, що не перебуває у власності особи, яка його захоплює чи знищує, та водночас перебуває в публічній власності протилежної сторони конфлікту, або у приватній власності осіб, що беруть безпосередню участь у бойових діях на боці протилежної сторони конфлікту, чи у приватній власності підконтрольних їм юридичних осіб, або у приватній власності осіб, що не беруть безпосередню участь у бойових діях, чи у приватній власності підконтрольних їм юридичних осіб.

Стаття 438³. Воєнні злочини проти гуманітарних операцій та використання символів

1. Вчинення у зв'язку з міжнародним збройним конфліктом чи збройним конфліктом неміжнародного характеру захоплення або знищення всупереч нормам міжнародного гуманітарного права об'єктів, матеріалів або транспортних засобів, залучених до надання гуманітарної допомоги або місії з підтримання миру відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй, поки вони мають право на захист, яким користуються цивільні особи або цивільні об'єкти відповідно до норм міжнародного права, —

карається позбавленням волі на строк від трьох до десяти років.

2. Те саме діяння, поєднане із застосуванням фізичного насильства чи погрози його застосування, —

карається позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна.

3. Завдання умисних ударів у зв'язку з міжнародним збройним конфліктом чи збройним конфліктом неміжнародного характеру:

1) по персоналу, об'єктам, матеріалам, підрозділам або транспортним засобам, залученим до надання гуманітарної допомоги або місії з підтримання миру відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй, поки вони мають право на захист, яким користуються цивільні особи або цивільні об'єкти відповідно до норм міжнародного права;

2) по будівлях, матеріалах, медичних установах чи транспортних засобах або персоналу, що відповідно до норм міжнародного гуманітарного права використовує емблеми, встановлені Женевськими конвенціями від 12 серпня 1949 року;

3) по будівлях, матеріалах чи транспортних засобах або персоналу, що відповідно до норм міжнародного гуманітарного права використовує емблеми, встановлені Гаазькою конвенцією про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту від 14 квітня 1954 року, —

карається позбавленням волі на строк від семи до десяти років.

4. Використання емблем, установлених Женевськими конвенціями від 12 серпня 1949 року, прапора парламентаря або прапора, військових знаків розрізнення або форми ворога чи Організації Об'єднаних Націй під час міжнародного збройного конфлікту чи збройного конфлікту неміжнародного характеру, якщо це призвело до заподіяння тяжкого тілесного ушкодження іншій особі, —

карається позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років.

5. Діяння, передбачене частиною четвертою цієї статті, якщо воно призвело до заподіяння смерті іншій особі, —

карається позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі.

Примітка. Використання емблем, установлених Женевськими конвенціями від 12 серпня 1949 року та Додатковими протоколами до них, регулюється, у тому числі законодавством України.

Стаття 438⁴. Воєнні злочини, які полягають у застосуванні заборонених методів ведення війни

1. Вчинення у зв'язку з міжнародним збройним конфліктом чи збройним конфліктом неміжнародного характеру:

1) використання особи, що перебуває під захистом згідно з міжнародним гуманітарним правом, для захисту певних пунктів, районів і збройних сил від військових дій ворога;

2) дій, що полягають в умисному підданні цивільного населення голоду як способу ведення війни, та вчиняються шляхом позбавлення населення предметів, необхідних для виживання, або створення перешкод для отримання допомоги на порушення міжнародного гуманітарного права;

3) заяви про те, що пощади не буде;

4) дій, що полягають у використанні методів ведення війни, які з огляду на положення міжнародного гуманітарного права вважаються такими, що можуть спричинити зайві фізичні страждання чи є невибірковими за своєю суттю, —

карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

2. Вчинення у зв'язку з міжнародним збройним конфліктом чи збройним конфліктом неміжнародного характеру:

1) умисного нападу на цивільне населення чи окремих цивільних осіб, які не беруть безпосередньої участі у воєнних діях;

2) умисного завдання ударів по цивільних об'єктах, поки вони захищені згідно з нормами міжнародного гуманітарного права, зокрема по будівлях, призначених для цілей релігії, освіти, мистецтва, науки або благодійності, госпіталях та місцях зосередження хворих і поранених, та не є військовими цілями, або по незахищених і таких, що не є військовими цілями, населених пунктах, оселях або будівлях;

3) нападу, що завідомо для винного міг призвести до загибелі або поранення цивільних осіб, завдання шкоди цивільним об'єктам або обширної, довгострокової та серйозної шкоди навколишньому природному середовищу і зазначене було явно непропорційним порівняно з конкретною і безпосередньо очікуваною загальною військовою перевагою;

4) нападу на установки або споруди, які містять небезпечні сили, що завідомо для винного міг призвести до надмірної загибелі або поранення осіб, які належать до цивільного населення, чи завдати надмірної шкоди цивільним об'єктам, —

карається позбавленням волі на строк від семи до десяти років.

3. Діяння, передбачене частинами першою або другою цієї статті, якщо воно заподіяло тяжке тілесне ушкодження особі, яка належить до протилежної сторони конфлікту, чи особі з числа цивільного населення, або підступне поранення особи, що належить до протилежної сторони конфлікту, чи особи з числа цивільного населення, вчинене у зв'язку з міжнародним збройним конфліктом чи збройним конфліктом неміжнародного характеру, —

карається позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років.

4. Діяння, передбачене частинами першою або другою цієї статті, якщо воно спричинило смерть особи, яка належить до протилежної сторони конфлікту, чи особи з числа цивільного населення, або підступне позбавлення життя особи, що належить до протилежної сторони конфлікту, чи особи з числа цивільного населення, вчинене у зв'язку з міжнародним збройним конфліктом чи збройним конфліктом неміжнародного характеру, —

карається позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі.

Примітка. 1. У цій статті та статті 438⁵ цього Кодексу під особами, що належать до протилежної сторони конфлікту, слід розуміти:

1) у контексті міжнародного збройного конфлікту — представників збройних сил протилежної сторони, які не належать до числа осіб, що перебувають під захистом згідно з міжнародним гуманітарним правом (примітка до статті 438 цього Кодексу);

2) у контексті збройного конфлікту неміжнародного характеру — осіб, що беруть безпосередню участь у бойових діях на боці протилежної сторони конфлікту і при цьому не належать до числа осіб, що перебувають під захистом згідно з міжнародним гуманітарним правом (примітка до статті 438 цього Кодексу).

2. У цій статті та статті 438⁵ цього Кодексу під особами з числа цивільного населення слід розуміти:

1) у контексті міжнародного збройного конфлікту — осіб з числа цивільного населення, що не перебувають під владою сторони конфлікту, представник якої застосовує заборонені методи або засоби ведення війни;

2) у контексті збройного конфлікту неміжнародного характеру — осіб, що не беруть безпосередню участь у бойових діях та не перебувають під владою сторони конфлікту, представник якої застосовує заборонені методи або засоби ведення війни.

Стаття 438⁵. Воєнні злочини, які полягають у застосуванні заборонених засобів ведення війни

1. Застосування у зв'язку з міжнародним збройним конфліктом чи збройним конфліктом неміжнародного характеру:

1) отрути або отруєної зброї;

2) зброї, яка використовує мікробіологічні чи інші біологічні агенти чи токсини незалежно від їх походження чи методу виробництва;

3) зброї, основна дія якої полягає в заподіяння ушкоджень уламками, які не виявляються в тілі людини за допомогою рентгенівських променів;

4) лазерної зброї, спеціально призначеної для використання у бойових діях виключно або в тому числі для того, щоб спричинити постійну сліпоту незахищених органів зору людини;

5) задушливих, отруйних або інших подібних газів і будь-яких аналогічних рідин, матеріалів або засобів (у тому числі хімічної зброї);

6) зброї, бойових припасів і матеріалів, якщо з огляду на положення міжнародного гуманітарного права вони вважаються такими, що викликають надмірні страждання, або є невибірковими по своїй суті;

7) куль, які легко розриваються або сплющуються в тілі людини, таких як оболонкові кулі, тверда оболонка яких не покриває всього осердя чи має надрізи, —

карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

2. Те саме діяння, якщо воно заподіяло тяжке тілесне ушкодження особі, що належить до протилежної сторони конфлікту, чи особі з числа цивільного населення, —

карається позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років.

3. Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, якщо воно спричинило смерть особи, що належить до протилежної сторони конфлікту, чи особи з числа цивільного населення, —

карається позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі.

Стаття 438⁶. Воєнні злочини проти рухомих та нерухомих цінностей, будівель та центрів, що перебувають під захистом згідно з міжнародним гуманітарним правом

1. Вчинення у зв'язку з міжнародним збройним конфліктом чи збройним конфліктом неміжнародного характеру та всупереч нормам міжнародного гуманітарного права одного чи декількох із передбачених нижче діянь щодо рухомої або нерухомої цінності, будівлі чи центру, які перебувають під захистом згідно з міжнародним гуманітарним правом:

- 1) нападу;
- 2) заволодіння;
- 3) акту вандалізму, —

карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

2. Вчинення у зв'язку з міжнародним збройним конфліктом чи збройним конфліктом неміжнародного характеру та всупереч нормам міжнародного гуманітарного права одного чи декількох із передбачених нижче діянь щодо

рухомої або нерухомої цінності, будівлі чи центру, які перебувають під посиленням захистом згідно з міжнародним гуманітарним правом:

1) нападу;

2) використання такої рухомої або нерухомої цінності, будівлі, центру чи прилеглих до них місць для підтримки бойових дій —

карається позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років.

3. Вчинення у зв'язку з міжнародним збройним конфліктом чи збройним конфліктом неміжнародного характеру та всупереч нормам міжнародного гуманітарного права знищення або заволодіння рухомою або нерухомою цінністю, будівлею чи центром, які перебувають під захистом згідно з міжнародним гуманітарним правом, поєднаних із застосуванням фізичного насильства чи погрозою його застосування, або якщо вони мали широкомасштабний характер, —

карається позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років.

Примітка. 1. У цій статті під рухомими та нерухомими цінностями, будівлями та центрами, які перебувають під захистом згідно з міжнародним гуманітарним правом, розуміються всі рухомі та нерухомі цінності, будівлі та центри, передбачені статтею 1 Гаазької конвенції про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту від 14 квітня 1954 року, що перебувають під загальним, спеціальним або посиленням захистом за міжнародним гуманітарним правом. Перелік рухомих та нерухомих цінностей, будівель та центрів, які перебувають під спеціальним захистом, міститься у Міжнародному реєстрі культурних цінностей, що перебувають під спеціальним захистом.

2. У цій статті під заволодінням слід розуміти встановлення контролю над рухомою або нерухомою цінністю, будівлею або центром, що перебуває під захистом згідно з міжнародним гуманітарним правом, проти волі власника, внаслідок чого той позбавляється можливості здійснювати правомочності щодо належної йому рухомої або нерухомої цінності, будівлі або центру.

3. У цій статті під рухомими та нерухомими цінностями, будівлями та центрами, що перебувають під посиленням захистом міжнародного гуманітарного права, розуміються рухомі та нерухомі цінності, будівлі та центри, включені до Міжнародного списку культурних цінностей, яким надається посилений захист.”;

20) статті 439 – 441 виключити;

21) статтю 442 викласти у такій редакції:

“Стаття 442. Геноцид

1. Геноцид, тобто діяння, умисно вчинене з метою повного або часткового знищення будь-якої національної, етнічної, расової чи релігійної групи як такої шляхом:

- 1) позбавлення життя членів цієї групи;
 - 2) заподіяння їм серйозних тілесних ушкоджень або розумового розладу;
 - 3) створення для групи життєвих умов, спрямованих на повне чи часткове її фізичне знищення завідомо для винного;
 - 4) вжиття заходів, розрахованих на запобігання дітонародженню в такій групі;
 - 5) насильницької передачі дітей з однієї групи в іншу,—
- карається позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі.

2. Пряме та публічне підбурювання до вчинення геноциду, —

карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.”;

22) статті 443 — 447 виключити;

23) доповнити розділом XXI такого змісту:

“Розділ XXI ЗЛОЧИНИ ПРОТИ МІЖНАРОДНОГО ПРАВОПОРЯДКУ

Стаття 448. Публічні заклики до акту агресії

Публічні заклики до акту агресії, а також виготовлення матеріалів із закликами до вчинення таких дій з метою їх розповсюдження або розповсюдження таких матеріалів, —

караються виправними роботами на строк до двох років або арештом на строк до шести місяців, або позбавленням волі на строк до трьох років.

Стаття 449. Застосування зброї масового знищення

1. Застосування зброї масового знищення, забороненої міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, за відсутності ознак злочину, передбаченого статтею 438⁵ цього Кодексу, —

карається позбавленням волі на строк від восьми до дванадцяти років.

2. Те саме діяння, якщо воно спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки, —

карається позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі.

Стаття 450. Розроблення, виробництво, придбання, зберігання, збут, транспортування зброї масового знищення

Розроблення, виробництво, придбання, зберігання, збут, транспортування зброї масового знищення, забороненої міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, —

караються позбавленням волі на строк від трьох до десяти років.

Стаття 451. Посягання на життя представника іноземної держави

Вбивство або замах на вбивство представника іноземної держави або іншої особи, яка має міжнародний захист, з метою впливу на характер їх діяльності або на діяльність держав чи організацій, які вони представляють, або з метою провокації війни чи міжнародних ускладнень —

карається позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі.

Стаття 452. Злочини проти осіб та установ, що мають міжнародний захист

1. Напад на службові або житлові приміщення осіб, які мають міжнародний захист, а також викрадення або позбавлення волі таких осіб з метою впливу на характер їх діяльності або на діяльність держав чи організацій, що вони представляють, або з метою провокації війни чи міжнародних ускладнень —

караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

2. Погроза вчинення дій, передбачених частиною першою цієї статті, —

карається виправними роботами на строк до двох років або арештом на строк до трьох місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на строк до двох років.

Стаття 453. Незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала

Незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала, крім випадків, передбачених цим Кодексом, —

карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців.

Стаття 454. Піратство

1. Піратство, тобто використання з метою одержання матеріальної винагороди або іншої особистої вигоди озброєного чи неозброєного судна для

захоплення іншого морського чи річкового судна, застосування насильства, пограбування або інших ворожих дій щодо екіпажу чи пасажирів такого судна, -

карається позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років із конфіскацією майна.

2. Ті самі діяння, якщо вони вчинені повторно або спричинили загибель людей чи інші тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна.

Стаття 455. Найманство

1. Вербування, фінансування, матеріальне забезпечення, навчання найманців з метою використання у збройних конфліктах, воєнних або насильницьких діях, спрямованих на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу, захоплення державної влади, перешкоджання діяльності органів державної влади чи порушення територіальної цілісності, а також використання найманців у збройних конфліктах, воєнних або насильницьких діях —

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

2. Ті самі діяння, вчинені службовою особою з використанням службового становища, —

караються позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років з конфіскацією майна або без такої.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, що призвели до загибелі людини, —

караються позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі з конфіскацією майна або без такої.

4. Участь найманця у збройному конфлікті, воєнних або насильницьких діях —

карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

5. Найманець звільняється від кримінальної відповідальності за дії, передбачені частиною четвертою цієї статті, якщо він до притягнення до кримінальної відповідальності добровільно припинив участь у збройному конфлікті, воєнних або насильницьких діях та повідомив про свою участь у конфлікті, воєнних або насильницьких діях або в інший спосіб сприяв припиненню або розкриттю злочинів, передбачених частинами першою — третьою цієї статті, якщо в його діях немає складу іншого злочину.

Примітка. Під найманцем у цій статті слід розуміти особу, яка:

1) спеціально завербована в Україні чи за її межами для того, щоб брати на території України чи території інших держав участь у збройному конфлікті, воєнних або насильницьких діях, спрямованих на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу, захоплення державної влади, перешкоджання діяльності органів державної влади чи порушення територіальної цілісності;

2) бере участь у воєнних або насильницьких діях з метою одержання будь-якої особистої вигоди;

3) не є ні громадянином (підданим) сторони, що перебуває у конфлікті, ні особою, що постійно на законних підставах проживає на території, яка контролюється стороною, що перебуває у конфлікті;

4) не входить до особового складу збройних сил держави, на території якої здійснюються такі дії;

5) не послана державою, яка не є стороною, що перебуває у конфлікті, для виконання офіційних обов'язків як особи, яка входить до складу її збройних сил.”;

24) доповнити «Прикінцеві та перехідні положення» розділом III такого змісту:

“Розділ III

1. Положення частини третьої статті 3 цього Кодексу не виключають, що геноцид, агресія, злочини проти людяності та воєнні злочини визнаються злочинами за міжнародним правом.

2. Якщо діяння на момент його вчинення визнавалось злочином геноциду, агресії, злочином проти людяності або воєнним злочином за міжнародним правом та за законодавством України про кримінальну відповідальність, час його вчинення визначається за правилом, передбаченим частиною третьою статті 4 цього Кодексу.”

2. У Кримінальному процесуальному кодексі України (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., № 9 — 13, ст. 88 із наступними змінами):

1) перше речення частини восьмої статті 214 викласти у такій редакції:

“8. Відомості про юридичну особу, щодо якої можуть застосовуватися заходи кримінально-правового характеру, вносяться слідчим або прокурором до Єдиного реєстру досудових розслідувань негайно після вручення особі повідомлення про підозру у вчиненні від імені та в інтересах такої юридичної особи будь-якого із злочинів, передбачених статтями 109, 110, 113, частиною четвертою статті 127, статтями 146, 147, частинами другою — четвертою статті 159¹, статтями 160, 209, 260, 262, 306, частинами першою і другою статті 368³, частинами першою і другою статті 368⁴, статтями 369, 369², 437 — 438⁶, 442, 448, 452, 455 Кримінального кодексу України, або від імені

такої юридичної особи будь-якого із злочинів, передбачених статтями 258 — 258⁵ Кримінального кодексу України.”;

2) абзац перший частини другої статті 216 викласти у такій редакції:

“Слідчі органів безпеки здійснюють досудове розслідування злочинів, передбачених статтями 109, 110, 110², 111, 112, 113, 114, 114¹, 201, 236¹, 258 — 258⁵, 265¹, 305, 328, 329, 330, 332¹, 333, 334, 359, 422, 437, 437¹, 438 — 438⁶, 442, 448, 449, 450, 451, 452, 454 та 455 Кримінального кодексу України.”;

3) перше речення частини другої статті 297¹ викласти у такій редакції:

“2. Спеціальне досудове розслідування здійснюється на підставі ухвали слідчого судді у кримінальному провадженні щодо злочинів, передбачених статтями 109, 110, 110², 111, 112, 113, 114, 114¹, 115, 116, 118, 127, частинами другою — п’ятою статті 191 (у випадку зловживання службовою особою своїм службовим становищем), статтями 209, 236¹, 258 — 258⁵, 295¹, 348, 364, 364¹, 365, 365², 368, 368², 368³, 368⁴, 369, 369², 370, 379, 400, 437, 437¹, 438, 438¹, 438², 438³, 438⁴, 438⁵, 438⁶, 442, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455 Кримінального кодексу України, стосовно підозрюваного, крім неповнолітнього, який переховується від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності та оголошений у міждержавний та/або міжнародний розшук.”;

4) в абзаці другому пункту 20¹ розділу XI “Перехідні положення” слова і цифри “статтями 109, 110, 110², 111, 112, 113, 114, 114¹, 115, частинами другою — п’ятою статті 191 (у разі зловживання службовою особою своїм службовим становищем), статтями 209, 255 — 258, 258¹, 258², 258³, 258⁴, 258⁵, 348, 364, 365, 368, 368², 379, 400, 436, 436¹, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 446, 447 Кримінального кодексу України” замінити словами і цифрами “статтями 109, 110, 110², 111, 112, 113, 114, 114¹, 115, 127, частинами другою — п’ятою статті 191 (у випадку зловживання службовою особою своїм службовим становищем), статтями 209, 236¹, 255 — 258, 258¹, 258², 258³, 258⁴, 258⁵, 295¹, 348, 364, 365, 368, 368², 379, 400, 437, 437¹, 438, 438¹, 438², 438³, 438⁴, 438⁵, 438⁶, 442, 448, 449, 450, 451, 452, 454, 455 Кримінального кодексу України”.

3. Частину другу статті 4 Закону України “Про застосування амністії в Україні” (Відомості Верховної Ради України, 1996 р., № 48, ст. 263 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

“Амністія також не застосовується до осіб, засуджених за умисне вбивство; катування; насильницьке донорство; незаконне позбавлення волі або викрадення людини, якщо при цьому сталося заподіяння смерті, або нанесення тяжких тілесних ушкоджень, що потягнули за собою смерть; агресію; злочини проти людяності; воєнні злочини або геноцид.”.

II. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності через шість місяців з дня, наступного за днем його опублікування.

2. Протягом трьох місяців з дня набрання чинності цим Законом привести у відповідність з цим Законом вирoki щодо осіб, засуджених до дня набрання чинності цим Законом.

3. Передбачена цим Законом зміна нумерації статей 436¹, 439, 440, 441, 443-447 Кримінального кодексу України відповідно на статті 295¹, 449, 450, 236¹, 451-455 Кримінального кодексу України не тягне за собою скасування злочинності цих діянь.

4. Кабінету Міністрів України:

1) привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

2) забезпечити приведення міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом.

**Голова
Верховної Ради України**

А.В. Парубій

ВНУТРІШНІ ВІЗИ
до проекту Закону України
«Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо
забезпечення гармонізації кримінального законодавства
з положеннями міжнародного права»

Заступник Міністра

Іванна СМАЧИЛО

Директор
Департаменту з питань
правосуддя та національної безпеки
Олійник

О.М.

Заступник директора департаменту –
начальник Управління кримінальної
юстиції

І.М. Фесенко

Заступник начальника управління –
начальник відділу кримінальної юстиції
Якимчук

Т.І.

Заступник начальника
відділу кримінальної юстиції

С.Г. Цаплій

Головний спеціаліст
відділу кримінальної юстиції

Д.М. Стадник